

ŠTIPENDIJSKE USTANOVE NA KRANJSKEM OD SREDE 16. DO IZTEKA 18. STOLETJA

Čas protestantske reformacije in katoliške (proti)reformacije od ok. 1550 do 1630

Več zanimivih podatkov o štipendijah in štipendijskih ustanovah prinaša druga polovica 16. stoletja. To obdobje je namreč tudi v večjem delu slovenskega ozemlja zaznamoval verski razkol, ki je bil posledica uspešnega širjenja protestantske reformacije. Tako se na protestantski – natančneje luteranski – strani srečujemo s štipendijami, ki jih za študij na nemških (nekatoliških) univerzah dodeljujejo večinoma luteransko opredeljeni deželni stanovi Kranjske. Nekaj desetletij, od okrog 1555 do okrog 1618, sta sredstva iz Tiffernove ustanove na univerzi v Tübingenu črpala po dva Kranjca. Njen ustanovitelj Mihael Tiffernus, najdenček iz Laškega, je študiral na Dunaju in tam kratek čas tudi predaval, bil nato vzgojitelj, nazadnje pa svetovalec württemberskega vojvode Krištofa (1550–1568). Pred svojo smrtjo leta 1555 je Tiffernus dobrih 2300 goldinarjev glavnice namenil štirim študentom teologije. Nad porabo letnih obresti od naložene glavnice so bedeli württemberski vojvode. Tiffernov štipendist je bil denimo pridigar oziroma predikant Jurij Dalmatin, prvi prevajalec celotnega Svetega pisma v

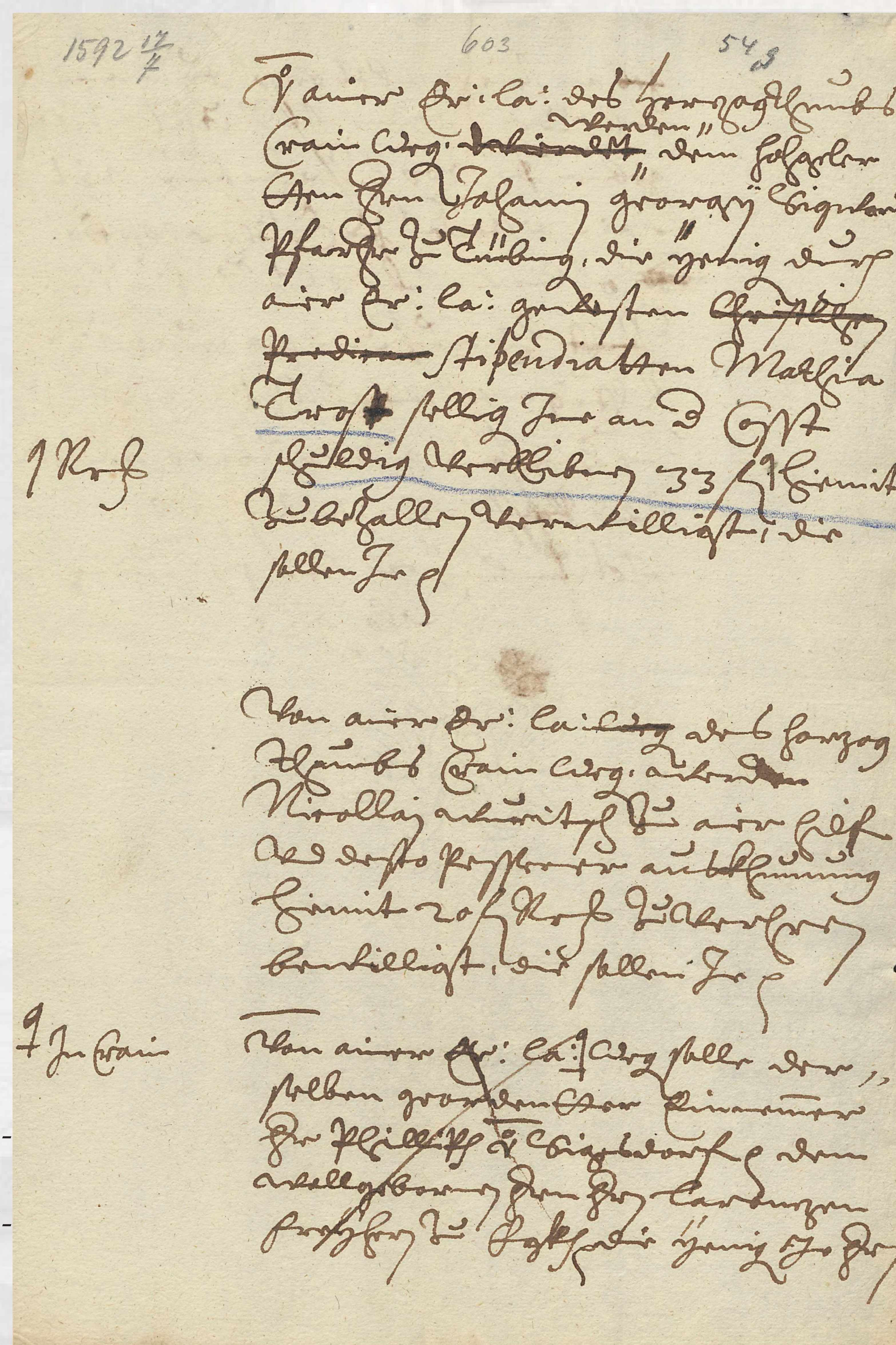
slovenski jezik (1584). Za predikantske kandidate, ki so jih po letu 1582 štipendirali stanovi, je sicer veljalo, da filozofijo lahko študirajo na kateri koli »krščanski« univerzi, po opravljenem magisteriju pa naj bi teološki študij nadaljevali v Tübingenu ali Jeni.

Pomena študija in štipendiranja so se zavedali tudi v katoliškem taboru, ki je za zavezitev protestantizma in učinkovito rekatolizacijo potreboval čim bolj izobraženo duhovščino. Škofje ljubljanske škofije, katere ozemlje je segalo na Kranjsko, Spodnjo Štajersko in v manjši meri Koroško, so za duhovniški naraščaj skrbeli v Ljubljani in predvsem v Gornjem Gradu. Po najrazličnejši gmotni podpori šolajočim se je posebej odlikoval škof Tomaž Hren (1597/99–1630). S pomočjo njegovih »štiftung« so se mladeniči iz ljubljanske škofije in od drugod izobraževali tako na gimnazijski kot na univerzitetni ravni. Omogočale so bivanje v večinoma jezuitskih zavodih v Ljubljani, Gradcu in na Dunaju. Na Hrenove stroške se je pri graških jezuitih šolal tudi Uskok Martin Dobrovič, ki je postal velik zagovornik uniатства.

Univerza v Tübingenu. Protestantsko opredeljeni študentje so poleg tübinske obiskovali tudi univerze v Wittenbergu, Jeni, Strassburgu (Strasbourg), Heidelbergu in Halleju. (splet)

Zapis o 33 renskih goldinarjih, ki naj bi jih nekdanji štipendist na univerzi v Tübingenu, pokojni predikant Matija Trost, dolgoval tübinskemu župniku. Zapis sporoča, da bodo nastali dolg v zvezi s tiskanimi slovenskimi knjigami poravnali kranjski deželni stanovi. Matija Trost († 1592) se je rodil v Vipavi, znan je predvsem kot prevajalec nemške pogrebne pri-dige za Primožem Trubarjem iz leta 1588. (SI AS 2, reg. I, šk. 89, fasc. 54/3, sn. 1, s. d. [leto 1592])

Peter Steidler (pripisano), Ljubljanski škof Tomaž Hren, 1611(zgoraj), podpisoma Tomaža Hrena kot ljubljanskega stolnega dekana in pridigarja in njegovega brata Andreja. Okrog leta 1624 je Andrej, zakupnik škofijskega gospostva Goričane, skupaj z bratom škofom ustanovil štipendiji za revna dijaka iz Ljubljane ali Gornjega Grada. Štipendijo so podeljevali vse do leta 1806, kandidate je nazadnje izbiral ljubljanski mestni svet. (splet; SI AS 1, šk. 43, fasc. I/23, L-LXII, 3-1)

